

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
مرکز دراسات الشرق الأوسط
Center for Middle Eastern Studies

ANALİZ 276
OCAK 2021

2020 DEĞERLENDİRMESİ VE 2021 BEKLENTİLERİ: IKBY

FEYZULLAH TUNA AYGÜN

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2021

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Yayınlanma Tarihi: 4 Şubat 2021

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)

"Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir"

2020 DEĞERLENDİRMESİ VE 2021 BEKLENTİLERİ: İKBY

Yazar Hakkında

Feyzullah Tuna Aygün

Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olmuştur. Polis Akademisinde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Çeşitli medya kurum ve kuruluşlarında, ulusal dergi ve gazetelerde makale ve röportajları yer almıştır. Ortadoğu coğrafyasında saha çalışmaları yapmaktadır. ORSAM bünyesinde uzman olarak çalışmaktadır. İleri düzeyde İngilizce bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

5 GİRİŞ

6 BAĞDAT-ERBİL İLİŞKİLERİ

8 MALİ KRİZ

9 GÖSTERİLER VE SÜLEYMANİYE BÖLGESİ TARTIŞMALARI

11 SİNCAR ANLAŞMASI

13 KDP-PKK ÇATIŞMALARI

14 TÜRKİYE VE İKBY İLİŞKİLERİ

16 2021'E İLİŞKİN ÖNGÖRÜLER

GİRİŞ

2

020 yılı, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nde (IKBY) önceki senelerde başlamış ve devam eden sorunlara yenilerinin eklendiği bir yıl olmuştur. Ayrıca 2017 yılında IKBY tarafından tek taraflı olarak düzenlenen bağımsızlık referandumunun ardından ilişkilerin 2018 yılında normalleşme seyrine girdiği Bağdat ile federal ve federe yönetim arasındaki sorunlar hakkında görüşmeler devam etmiştir. Ancak Irak'taki gösteriler nedeniyle Irak Başbakanı Adil Abdulmehdi'nin 29 Kasım 2019 tarihinde Irak Parlamentosuna sunduğu istifa 1 Aralık 2019 tarihinde kabul edilmiştir. İstifanın ardından Mustafa el-Kazîmi'nin 6 Mayıs 2020 tarihinde güvenoyu olarak göreve başlamasına kadar geçen yaklaşık yedi aylık süre içerisinde Irak'ta tam yetkili bir başbakan ve kabinenin olmayışı yönetimler arasındaki görüşmelerin somut bir çıktıyla sonuçlanmasını engellemiştir.

Kazîmi'nin hükûmeti kurarak başbakanlık görevine başlamasıyla sona eren Irak hükûmet krizi, Kürt siyasi partileri arasında ayrışmaya ve merkez siyasette yer alan Kürt siyasi partilerin farklı pozisyonlar belirlemesine neden olmuştur. Ayrıca Irak'taki bakanlıkların da içerisinde yer aldığı pozisyonlara ilişkin 2005 yılında kurulan yeni sistem ile ortaya çıkmış kota pozisyonları hakkında tartışmalar yaşanmıştır. Hatta 2005 yılından itibaren Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) üyelerinin (Celal Talabani ve Fuad Masum) aday gösterildiği Irak Cumhurbaşkanlığı için eski IKBY Başkanı Mesut Barzani'nin Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) Genel Sekreteri Fuad Hüseyin'i aday göstermesi¹ partiler arasında daha sonra ortaya çıkacak ayrışmanın işaret fişeği olmuştur. Bu noktada başta KDP ve KYB olmak üzere Kürt siyasi partileri arasında yaşanan ayrışmanın merkez siyasette yer alan birleşik bir Kürt

¹"Barzani KDP'nin Irak cumhurbaşkanı adayını açıkladı". *Anadolu Ajansı*, 24 Eylül 2018.

**Hatta Kürdistan
Demokratik
Partisi'nin (KDP),
2005 yılından
itibaren Kürdistan
Yurtseverler
Birliği (KYB)
tarafından aday
gösterilen (Celal
Talabani ve Fuad
Masum) Irak
Cumhurbaşkanlığı
için eski IKBY
Başkanı Mesut
Barzani'nin
Genel Sekreteri
Fuad Hüseyin'i
aday göstermesi
partiler arasında
daha sonra
ortaya çıkacak
ayrışmanın işaret
fişegi olmuştur.**

cephesinin bozulmasına neden olduğu söylenebilir. Ancak Kürt siyasi partileri arasında merkez siyasette yaşanan ayrışmanın sadece Bağdat'taki pozisyonların paylaşılması tartışmalarından kaynaklanmadığı ayrıca IKBY'de yaşanan mali krizin etkilerinin merkezdeki siyaseti etkilediği yorumunda bulunulabilir.

Hem düşen petrol fiyatları ve Bağdat-Erbil arasındaki bütçe anlaşmazlığı nedeniyle mali krizin devam etmesi hem de gösteri gibi sosyal hareketlerin ortaya çıkması IKBY'de 2021 yılında yaşanabilecek gelişmelere ışık tutacak niteliktedir. Bölge ile ilgili öngörülerin sahadaki gerçekliğe uygun olması amacıyla Bağdat-Erbil ilişkilerinin geldiği nokta, Sincar Anlaşması'nın ardından KDP ve terör örgütü PKK arasında artan çatışmalar, mali krizin IKBY üzerinde oluşturduğu baskı, Duhok ile Süleymaniye vilayetlerinde yaşanan gösteriler ve Süleymaniye merkezli bölge oluşturulması girişimi ile Türkiye ve IKBY arasındaki ikili ilişkilerin incelenmesi gerekecektir.

BAĞDAT-ERBİL İLİŞKİLERİ

2020 yılının Haziran ayına kadar Adil Abdulmehdi'nin "geçici başbakan" sıfatıyla görev

yapması, bakanların yetkilerinin ise başbakanın istifası nedeniyle "bakanlığa dair günlük işleri yürütmekle" sınırlanması Bağdat ile Erbil arasındaki görüşmelerde somut bir çıktıya ulaşılmasını engellemiştir. Ancak yürütülen görüşmelerde Maliki döneminde de uzlaşıldığı şekilde IKBY, üretiminden günlük 250 bin varili SOMO'ya (State Organization for Marketing Oil – Petrol Pazarlaması için Devlet Kurumu) aktarmayı, Bağdat ise IKBY'deki memur maaşlarının federal bütçeden karşılanmasını kabul etmiştir.² Bu anlaşma doğrultusunda Bağdat, IKBY'deki memur maaşlarının karşılanması için bütçeden 900 milyon ABD doları ayıracağını açıklamıştır.³ Ancak bu anlaşmaya rağmen IKBY'nin ilgili petrol gelirlerini Bağdat'a aktarmaması ve Bağdat'ın gönderdiği memur maaşlarını ödemesi üzerine Bağdat tarafından gönderilen maaşlar Mayıs ayında kesilmiştir.⁴ Bağdat tarafından gönderilen maaşların, IKBY'nin çok uluslu petrol şirketlerine olan borcunu kapatmak için kullandığı iddia edilmiştir. Hatta KYB üyesi IKBY Planlama Bakanı Dara Reşid Mahmud "IKBY'nin sadece 250 bin varil petrolü değil, bütün petrol gelirini, maaşların düzenli ödenmesi koşuluyla Bağdat'a teslim etmeye hazır

² "Iraqi parliament approves 2018 budget of \$88 billion" (Irak Parlamentosu 88 milyar dolarlık 2018 bütçesini onayladı). *TRT World*, 3 Mart 2018. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

³ "What is the fate of Baghdad-Erbil's oil-for-budget agreement amid ongoing protests?" (Devam eden gösterilerle eş zamanlı yapılan Bağdat-Erbil bütçe için petrol anlaşmasının kaderi ne olacak?). *Al-Monitor*, 12 Aralık 2019. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

⁴ "Iraq cuts federal budget from KRG, Kurds defy it as political" (Irak IKBY'nin federal bütçesini kesti, Kürtler siyasi olduğunu söylüyor). *Al-Monitor*, 5 Mayıs 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

2014 yılından beri üzerinde diplomatik kanallarla günlük 250 bin varil petrol ücretinin federal hükûmete teslim edilmesi üzerine IKBY'nin bütçe payının korunacağı anlaşması uygulamaya geçmemesi ile krizin devam etmesine neden olmuştur.

olduğunu" açıklamıştır.⁵ Mahmud'un bu açıklaması Kürt siyasi partileri arasındaki ayrışmanın IKBY hükûmeti içerisinde yer alan partiler arasında da yaşandığını somut olarak göstermiştir.

Partiler arasındaki ayrışmaların derinleşmesiyle birlikte Kazimi, başbakanlık koltuğuna oturmasının ardından yaklaşık üç ay geçtikten sonra Erbil'i ziyaret etmiştir. Ziyaretin, IKBY heyetinin Bağdat'ta bulunarak petrol gelirleri ve bütçe üzerinde görüşmeler gerçekleştirdiği zamana denk gelmesi⁶ göz önüne alındığında ise yüksek profilli ziyaret ile müzakerelere yeni bir ivme kazandırılmasının amaçlandığı söylenebilir. Ayrıca Başbakan Kazimi'nin ziyareti esnasında Erbil'in yanı sıra Duhok sınırları içerisinde kalan İbrahim Halil Sınır Kapısı'nı (Habur Sınır Kapısı) ve Süleymaniye vilayetlerini ziyaret etmesi görüşmelerde sınır kapılarının gelirlerine ve kontrolüne ilişkin görüşmelerin yapıldığının ipucunu vermiştir. Zira ziyaretten sonra IKBY'nin sınır kapılarından elde ettiği gelirin yarısının Bağdat'a aktarılacağı açıklanmıştır.⁷ Buna ek olarak Mayıs ayında ödenmesi durdurulan bütçe payı, Kazimi'nin ziyaretinden önce ağustos ayında

yeniden ödenmeye başlanmıştır. Ancak IKBY tarafından memur maaşlarındaki kesintiler devam ettirilmiş ve düzenli bir ödeme takvimi ortaya konmamıştır.

IKBY'deki mali krizin sonlandırılması için Erbil ve Bağdat arasında bütçe anlaşmasına varıldığı açıklanmıştır. Ancak 2014 yılında varılan, günlük 250 bin varil petrol ücretinin federal hükûmete teslim edilmesi karşılığında IKBY'nin bütçe payının korunacağı yönündeki anlaşmanın uygulanmaması krizin devam etmesine neden olmuştur. Bu noktada mali krizin IKBY'de neden olduğu sorunlar nedeniyle IKBY Başkanı Neçirvan Barzani "Eğer Bağdat, IKBY'ye aylık 900 milyar Irak dinarı (yaklaşık 750 milyon ABD doları) vermeyi kabul ediyorsa buyursun bütün petrolü alsın" demiştir.⁸ Ancak IKBY'nin Irak Anayasası'na aykırı olarak tek taraflı şekilde düzenlediği bağımsızlık referandumunun ardından Iraklı siyasi partilerin IKBY'ye yönelik güvensizlik duygusunun devam ettiği söylenebilir. Diğer yandan Başkan Barzani'nin "IKBY hükûmetinin, Bağdat'a petrolü teslim etmesi konusunda hiçbir sorunu yoktur. Sorunun olmadığını IKBY Başkanı yazılı bir belge ile Bağdat'a

⁵ "Oil-for-budget war reignites between Erbil and Baghdad" (Bütçe için petrol savaşı Erbil ve Bağdat arasında yeniden başlıyor). *Rudaw*, 26 Nisan 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

⁶ "Kadhimi lands in Kurdistan amid Baghdad budget talks" (Kazimi Bağdat'taki bütçe toplantılarıyla Kürdistan'a geliyor). *Rudaw*, 10 Eylül 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

⁷ "Baghdad – Erbil revenue deal back on track" (Bağdat – Erbil gelir anlaşması yoluna girdi). *Iraq Oil Report*, 17 Ağustos 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

⁸ "Barzani: Eğer Bağdat aylık 750 milyon dolar vermeyi kabul ediyorsa buyursun bütün petrolü alsın". *Euronews*, 15 Kasım 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

iletmiştir. Bu talebi, yarın da yerine getirmeye hazırız" şeklindeki açıklaması⁹ Irak Petrol Bakanlığı tarafından petrolün teslim edilmediğinin açıklanması ile birlikte güvensizliğin devam etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle Bağdat ve Erbil arasındaki güvenin, 2014 yılından önceki şekilde yeniden tesis edilebilmesi için inisiyatifin IKBY'de olduğu ve petrol satış gelirlerinin merkezi hükûmete teslim edilmesi ile mümkün olabileceği söylenebilir.

Bu gelişmelere rağmen IKBY tarafından Bağdat'tan fonların düzenli gelmemesi ile açıklanan maaş krizi, IKBY içerisindeki kırılganlıkları arttırdığı gibi IKBY hükûmeti içerisinde yer alan KDP, KYB ve Goran (Değişim) Hareketi'nin farklı pozisyon belirlemesine yol açmaktadır. Bu doğrultuda taraflar, IKBY siyasi kanallarının haricinde Bağdat ile alternatif müzakere kanalları açmaya yönelmektedir.¹⁰ Bu noktada IKBY merkezli tarafların pozisyonundaki farklılaşma, Bağdat'taki birleşik Kürt cephesini engellediği gibi IKBY hükûmetinin geleceği hakkında soru işaretlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Diğer yandan 2021'de yapılması beklenen Irak Parlamentosu erken seçimleri, Kürt siyasi partiler arasındaki ayrışmayı arttırabilir ve partilerin federatif yönetim ile federal yönetim arasındaki kanallarının dışına çıkarak etkili oldukları bölgeler için özel bütçe anlaşmaları yoluna gitmesine uygun zemin hazırlayabilir.

MALİ KRİZ

2014 yılında terör örgütü IŞİD'in Irak'taki büyük şehirleri ele geçirmesinin ardından, Bağdat ve Erbil'i doğrudan tehdit edecek bir pozisyona gelmesi ile birlikte hem merkezi yönetim hem de federatif yönetim savunma bütçesini arttırmıştır. 2014 yılının ortasından itibaren ABD'nin petrol üretimini arttırması, gerileyen jeopolitik endişeler ve OPEC'in (Organization of Petroleum Exporting Countries – Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) değişen politikaları nedeniyle petrol fiyatları düşmüştür.¹¹ Buradan hareketle Irak bütçesindeki gelir kısmının büyük bir kısmını oluşturan petrol¹² fiyatlarının düşmesi, ülke üzerindeki ekonomik yükün artmasına neden olmuştur. Bu nedenle ülke genelindeki altyapı ve yatırımlara ayrılan bütçe durdurulmuştur. Ancak dönemin Irak Başbakanı Haydar el-Abadi'nin 2017 sonunda terör örgütü IŞİD'in ülkedeki askeri varlığının sonlandırıldığını açıklaması¹³ ile birlikte yeniden imar ve yatırım döneminin başlayacağına ilişkin beklenti ortaya çıkmıştır. Ancak buna ek olarak, Mart 2020'den sonra Suudi Arabistan ve Rusya'nın karşılıklı olarak petrol arzını arttırmasıyla petrol fiyatlarında serbest düşüş yaşanmıştır.¹⁴ Irak petrol fiyatları da bu düşüşten 2014-2016 yıllarında yaşanan düşüşteki gibi etkilenmiştir. Bu nedenle ortaya çıkması beklenen yeniden imar süreci sekteye uğramış ve devam eden yatırımlara fon ayrılmadığı için

⁹ A.G.H.

¹⁰ "PUK and Change Movement: KRG delegation to visit Baghdad and resolve budgetary issue" (KYB ve Goran Hareketi: IKBY heyeti Bağdat'a giderek bütçe konularını görüşecek). *PUK Now*, 29 Kasım 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

¹¹ Marc Stocker, John Baffes ve Dana Vorisek. "What triggered the oil price plunge of 2014-2016 and why it failed to deliver an economic impetus in eight charts" (2014-2016 yılları arasındaki petrol fiyatlarındaki düşüşü ne tetikledi ve neden sekiz çeyrekte ekonomik bir ivme sağlayamadı?). *World Bank Blogs*, 18 Ocak 2018. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

¹² Robet Tollast, Yaser Al-Maleki ve Harry Istepanian. "Iraq's 2019 Draft Budget Law: A Turning Point in Iraq's Reconstruction?" (Irak'ın 2019 Bütçe Taslak Yasası: Irak'ın Yeniden İmarında Bir Dönem Noktası mı?). *Iraq Energy Institute. Rapor Numarası: IEI291018*, 29 Ekim 2018. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

¹³ "Iraq declares final victory over Islamic State" (Irak IŞİD'e karşı nihai zaferini açıkladı). *Reuters*, 9 Aralık 2017. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

¹⁴ George Calhoun, "The Saudi-Russia Oil Price War: Historic Blunder #1" (Suudi-Rusya Petrol Fiyat Savaşı: Tarihi Hata #1). *Forbes*, 3 Ocak 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

yeni yatırımların sahada gerçekleştirilmesi duraksamıştır.

Dolayısıyla hem Irak içerisindeki dinamikler hem de global düzeyde yaşanan gelişmeler, Irak ekonomisini doğrudan etkilemiştir. Ayrıca Baas rejimini hatırlamayan genç kuşakların, eğitimlerini tamamlayarak iş gücüne katılmayı istediği yıllardaki ekonominin bu isteklere cevap veremeyecek durumda olması ülke genelinde, özellikle işsiz ve eğitilmiş gençler tarafından sosyal hareketlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Diğer yandan 2018 yılında Irak'ta yapılan parlamento seçimlerine katılımın %44,5'te¹⁵ ve IKBY'de yapılan parlamento seçimlerine katılımın ise %51,4'te kalması¹⁶ başta ekonomik sorunlar olmak üzere Irak'ta yaşananların siyasi sürece olan güven ve ilginin azalmasına neden olduğu söylenebilir. İnsanların kendilerini siyasi kanal aracılığıyla ifade edememesi, tepkilerin ortaya ko-

nabilmesi için alternatif kanallara yönelmenin önünü açmaktadır. Maaşların düzenli bir şekilde ödenmesini engelleyen mali krizin devam etmesi ise sosyal hareketlerin ve gösterilerin artmasına neden olabilir.

GÖSTERİLER VE SÜLEYMANİYE BÖLGESİ TARTIŞMALARI

Irak ve IKBY'deki mali sorunlar nedeniyle yaşanan maaş krizinden etkilenen memurlar bölgede çeşitli gösteriler düzenlemiştir. Mayıs 2020'de ise Duhok'ta öğretmenlerin öncülüğünde düzenlenen ancak güvenlik güçlerinin güç kullanarak bastırdığı ve ardından ağustos ayında Türk kamyon şoförlerinin sınır bölgesinde yüklerini devrettiği uygulamanın sonlandırılması üzerine kamyon şoförleri tarafından düzenlenen gösteriler de güvenlik güçlerince sonlandırılmıştır. Ancak KDP'nin kontrolü altında bulunan vilayetlerde güvenlik güçlerinin asimetrik şiddet kullanımları nede-

Irak'ın Süleymaniye vilayetinde toplanan bir grup. IKBY hükümetini protesto etti.

¹⁵ Feyzullah Tuna Aygün, "The Vote of Confidence Test of Mustafa al-Kadhimi" (*Mustafa el-Kazimi'nin Güvenoyu Sınavı*). Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM). 27 Nisan 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

¹⁶ IKBY Bağımsız Yüksek Seçim ve Referandum Komisyonu 63 numaralı kararı

**Süleymaniye'de
düzenlenen
gösterilere
başta KYB'nin
güvenlik
güçlerinin
asimetrik
müdahalesini
engellediği
iddiası olmak
üzere Goran
Hareketi ve
Yeni Nesil
Hareketi'nin
somut olarak
gösterilerin
içerisinde
yer aldığı
görölmüştür.**

niyle gösteriler uzamadan bastırılmıştır. Diğer yandan 2 Aralık 2020 tarihinde Süleymaniye vilayetinde başlayan gösterilerin seyri daha farklı olmuştur.

Öte yandan Süleymaniye'de düzenlenen gösterilerde, başta KYB güvenlik güçlerinin asimetrik müdahalesini engellediği iddiasıyla Goran Hareketi ile Yeni Nesil Hareketi'nin somut olarak yer aldığı görölmüştür. Süleymaniye gösterilerinin de çıkış nedeni olarak Duhok'taki gösterilerle benzeşerek mali kriz nedeniyle yaşanan maaşların ödenmemesi gösterilmiştir. Ancak merkez ilçede 2 Aralık 2020 tarihinde gösterilerin başlaması üzerine Süleymaniye'ye bağlı diğer ilçelerde de gösteriler ortaya çıkmıştır.¹⁷ Bu doğrultuda Süleymaniye'ye bağlı Seyit Sadi, Çemçemal, Pençven, Kalar, Şehrozor, Darbandikan ve Raniye'de gösterilerin seyri değişmiş ve siyasi partiler ile yerel yönetimlere ait binalar göstericiler tarafından hedef alınmıştır. Bunun üzerine güvenlik güçlerinin müdahalesindeki şiddetin dozu artmıştır. KYB, gösterileri KDP'ye ve Bağdat'a karşı kaldiraç olarak kullanarak maaş krizinin çözülmesini amaçlamıştır ancak seyrin değişmesi ve KYB binalarının da hedef alınmasıyla birlikte, KYB'nin gösterilere ilişkin pozis-

yonunu değiştirdiği söylenebilir.

Buradan hareketle KYB'nin Süleymaniye ve Halepçe üzerindeki kontrolünü arttırma ve Goran Hareketi ile Yeni Nesil Hareketi'nin bölgede kalıcılaşma isteklerinin gösterilerle birlikte Süleymaniye merkezli öz yönetim ve daha sonrası için federatif bölge kurulmasının yolunu açması, tartışmaları yeniden ortaya çıkarmıştır. Zira 30 Nisan 2020 tarihinde Süleymaniye Vilayet Meclisinde öz yönetimin sağlanması amacıyla bir komisyon kurulmuştur. Goran Hareketi ve KYB'den üçer, Demokrasi ve Adalet Koalisyonu, Yekgirtu ve KDP'den birer üyeye sahip dokuz kişilik komisyonun varlığı, özellikle Goran Hareketi ve KYB'nin, IKBY hükûmeti içerisinde yer almasına ve KDP'ye rağmen Halepçe dâhil olmak üzere Süleymaniye vilayetinin IKBY içerisindeki özerkliğini arttırmasına farklı bir federatif bölge oluşturulması için uygun zemini hazırlamaktadır.¹⁸ Zira IKBY'deki güç dağılımının KDP lehine kaymasıyla birlikte dolaylı olarak KDP, güçsüz olduğu Süleymaniye'de söz sahibi olmuştur. Hatta KDP federatif yönetimdeki ağırlığını kullanarak 32 sandalyeli Süleymaniye Vilayet Meclisinde üç temsilciye sahip olmasına rağmen, dolaylı olarak alınan ka-

¹⁷ "Iraqi leader calls for end to violence in Sulaymaniyah protests" (Iraklı lider Süleymaniye'deki gösterilerde şiddetin sonlandırılmasını istedi). *Aljazeera*, 8 Aralık 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

¹⁸ Feyzullah Tuna Aygün. "Süleymaniye'de "Öz Yönetim" ve Bölgeleşme Tartışmaları". *Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) Rapor Numarası: 16*, Temmuz 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

Irak merkezi hükümeti ve IKBY yetkilileri, terör örgütü PKK'nın Musul'un Sincar ilçesindeki varlığını sonlandıracak anlaşmayı uygulamaya başladıklarını açıkladı.

rarları veto etme yetkisine sahip olmaktadır.¹⁹ Buna karşılık 32 sandalyenin 23'üne sahip olan KYB ve Goran Hareketi ise vilayet meclisinde karar çıkartacak çoğunluğa sahip olmasına rağmen federatif yönetimin veto yetkisi nedeniyle yerelde karar almakta zorlanmaktadır.

Sonuç olarak, Süleymaniye merkezli partilerin öz yönetim talebi ile vilayette etkinliğini IKBY hükümeti denetiminden ayırarak pekiştirmeyi amaçladığı söylenebilir. Diğer yandan, öz yönetim talebinin; maaşların doğrudan Bağdat tarafından ödenmesi veya Bağdat tarafından bütçenin doğrudan Süleymaniye vilayetine gönderilmesi, gösterilerin ortaya çıkardığı sosyal dinamikler doğrultusunda popüler bir talebe dönüşebilir. Bu noktada Süleymaniye merkezli partilerin, yerel anlamda "sistem karşıtı" bir seyre girmediği müddetçe gösterilere müsaade etmesi hatta desteklemesi beklenebilir.

SİNCAR ANLAŞMASI

KDP'ye bağlı Peşmerge güçlerinin, Ninova vilayetine bağlı Sincar ilçesinden çekilmesiyle terör örgütü IŞİD karşısında savunmasız kalan Yezidiler, maruz kaldıkları katliamlar nedeniyle Ağustos 2014 tarihinden itibaren yaşadıkları bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Sincar'da IŞİD'in kontrolü ele geçirmesiyle evlerini terk etmek zorunda kalan Yezidilerin bölgeden kaçabilmesi için terör örgütü PKK'nın Suriye uzantısı olan YPG koridor oluşturmuştur. Sincar'da ise Kasım 2015'te Peşmerge güçleri ve PKK'nın Yezidilerden oluşturduğu uzantısı YBŞ'nin katılımı ile oluşturulan "Sincar İttifakı" tarafından düzenlenen operasyonla Sincar'daki IŞİD varlığı sonlandırılmıştır.²⁰ Bu noktada güç boşluğundan yararlanan terör örgütü PKK, Sincar ilçe merkezine ve Sincar Dağı'na yerleşmiştir.²¹

Ocak 2016'da ise terör örgütü PKK, Sincar'da "öz yönetim" in sağlanması için Sincar'ın

¹⁹ Feyzullah Tuna Aygün. "Süleymaniye'den Yükselen "Öz Yönetim" Talepleri". *Ortadoğu Analiz. Temmuz Ağustos 2020. Cilt: 11. Sayı: 94. Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM).*

²⁰ "Battle for Sinjar: IS-held town in Iraq 'liberated'" (Sincar Savaşı: Irak'taki IŞİD'in kontrolündeki kasaba 'kurtarıldı'). *BBC*, 13 Kasım 2015. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

²¹ "Sincar'a hava harekati". *Aljazeera*, 25 Nisan 2017. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

Sincar'da idari pozisyonların yenilenmesinin ardından ise federal güvenlik güçlerinin ilçedeki kontrolü devralması, bütün silahlı grupların bölgeden ayrılması öngörülmektedir.

kanton ilan edileceğini açıklamıştır.²² Bunun üzerine PKK tarafından Sincar İnşa Meclisi adıyla bir yapı kurularak şehirde yerel yönetim oluşturulmuştur.²³ Sonrasında ilçe KDP'nin kontrol ettiği ve PKK'nın kontrol ettiği alan olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Diğer yandan ise 16 Ekim 2017'den sonra federal hükûmetin de ilçeye güvenlik güçlerini konuşlandırması ile Sincar'daki idari pozisyonlara atamalar yapılmıştır. Yapılan atamalar arasında YBŞ ve Sincar İnşa Meclisinde görev almış kişilerin de bulunması federal hükûmet ile PKK arasındaki ilişkiyi somut bir şekilde ortaya koymuştur.

Buna rağmen, terör örgütü PKK'nın varlığı hem federal hem de federatif yönetimin tepkisini ortaya çıkartmıştır. Bu doğrultuda IKBY hükûmeti ve yönetiminin başat aktörü olan KDP, merkezî yönetim ile müzakere ederek Sincar'ın statüsüne ilişkin bir anlaşmaya varmıştır. Anlaşma öncelikli olarak hem Bağdat hem de Erbil tarafından kabul edilecek yeni bir kaymakam seçilmesini, ardından ise ilçedeki idari pozisyonlarda gerekli görülen değişikliklerin yapılmasını öngörmektedir. Sincar'da idari pozisyonların yenilenmesinin ardından ise federal güvenlik güçlerinin ilçedeki kontrolü dev-

ralması ve bütün silahlı grupların bölgeden ayrılması öngörülmektedir. Bu doğrultuda, Sincar ilçesinde Bağdat'a bağlı yerel bir güvenlik gücü oluşturulması için 1.000'i Sincar'daki, 1.500'ü kamplardaki Yezidilerden oluşan 2.500 kişilik bir grup silahlandırılacaktır.²⁴ Buradan hareketle hâlen Bağdat ve Erbil tarafından, göçmen durumunda olan Yezidilerin evlerine dönebilmesi için uygun zemin oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Sincar Anlaşması hükümlerine göre ilçedeki terör örgütü PKK varlığının da sonlandırılması öngörülmektedir. Irak'taki PKK varlığının bulunduğu Kandil ve Mahmur gibi bölgelerden Suriye'nin kuzeyindeki PKK varlığı arasında geçiş bölgesi olan Sincar'ın statüsü hakkında varılan anlaşma terör örgütü tarafından yapılan açıklamalarla "kabul edilemez" olarak değerlendirilmiştir. Zira Türkiye'nin Kuzey Irak'ta yürüttüğü Pençe Operasyonları ile hareket alanı sınırlanan terör örgütü PKK için Sincar'daki varlığının hayati önem taşıdığı söylenebilir.

Diğer yandan terör örgütü IŞİD'in Ninova vilayetinde sağladığı kontrol ve 16 Ekim 2017 tarihinde federal güvenlik güçlerinin tartışmalı bölgelerde güvenlik hizmetini IKBY'ye bağlı güçler-

²² "PKK declares so-called 'autonomy' in Peshmerga-controlled Shingal" (PKK peşmergenin kontrolündeki Sincar'da "öz yönetim" ilan etti). *Kurdistan 24*, 20 Ağustos 2017. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

²³ Bilgay Duman. "Dimensions of PKK Threat in Iraq" (Irak'ta PKK Tehdidinin Boyutları). *Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM)*, 26 Eylül 2016. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

²⁴ Sincar Anlaşması 2. Maddesi 2. Fıkrası.

PKK'nın Irak ve IKBY'de saldırgan tutumunu arttırmasının hem Irak kamuoyunda hem de IKBY kamuoyunda terör örgütüne yönelik farkındalığın ve tepkinin artmasına neden olmaktadır.

den almasıyla²⁵ KDP'nin, Erbil ve Duhok dışında kalan faaliyetleri büyük ölçüde sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda KDP'nin siyaseten Ninova'da yeniden faaliyet göstermek istemesi ve Bağdat'ın terör örgütü PKK'nın varlığını sonlandırarak Sincar'da egemenlik kurmak istemesinin PKK'nın, Irak'ın toprak bütünlüğünü tehdit eden eylemlerini arttırmasına neden olduğu söylenebilir.

KDP-PKK ÇATIŞMALARI

28 Mayıs 2019 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından başlatılan Pençe Operasyonu'nun²⁶ devamı niteliğinde 2020 yılı içerisinde Pençe-Kartal ve Pençe-Kaplan Operasyonları düzenlenmiştir. Ayrıca Erbil ve Süleymaniye vilayetleri arasında kalan Zini Verde bölgesinde, KDP-KYB ve terör örgütü PKK arasında yaşanan gerilim ve Türkiye'nin harekâtları doğrultusunda hareket alanı kısıtlanan terör örgütü PKK; Erbil ve Bağdat arasında imzalanan Sincar'ın statüsü anlaşmasına ilişkin anlaşma ile Irak'taki faaliyetlerini arttırmaya yönelmiştir. Bu doğrultuda Zini Verde ile somutlaşan gerilim, Sincar Anlaşması ile boyutları artan bir çatışmaya dönüşmüştür. Hatta anlaşma-

nın imzalandığı günün ertesinde KDP'li eski bir peşmerge olan Serzer Sınır Kapısı Asayiş Müdürü Gazi Salih İlhan'ın PKK tarafından öldürülmesi artan gerilimin örneği olmuştur.²⁷

Terör örgütü PKK'nın hareket alanının kısıtlanması nedeniyle üzerindeki baskıyı bertaraf edebilmek adına IKBY'deki petrol boru hatlarına düzenlediği saldırı nedeniyle Duhok vilayetinde PKK'nın varlık gösterdiği bölgelere IKBY tarafından yeni Peşmerge gücü konuşlandırılması, terör örgütünün daha da saldırgan hâle gelmesine neden olmuştur. Bu noktada terör örgütü PKK'nın, KDP'ye bağlı Peşmerge'ye yönelik düzenlediği ve bir peşmergenin hayatını kaybettiği saldırının²⁸ benzerlerinin yaşanması beklenebilir. Zira PKK'nın Türkiye'de eylemsel açıdan çıkmaza girmesinin ardından Irak'ta da sıkışması; terör örgütünü Irak'taki federal veya federatif güvenlik güçlerine yönelik eylemlerin yanı sıra 17 Temmuz 2019 tarihinde Erbil'de şehit edilen Diplomat Osman Köse'ye yönelik saldırı gibi sansasyonel eylemlere yöneltebilir.

Diğer yandan PKK'nın, Irak ve IKBY'de saldırgan tutumunu

²⁵ "Iraq takes disputed areas as Kurds 'withdraw to 2014 lines'" (Irak 'Kürtler 2014 sınırına çekilirken' tartışmalı bölgeleri aldı). *BBC*, 18 Ekim 2017. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

²⁶ "Turkey launched counter-terror operation in north Iraq" (Türkiye Irak'ın kuzeyinde terör karşıtı operasyon başlattı). *Anadolu Ajansı*, 28 Mayıs 2019. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

²⁷ "What to know about tensions between Iraq's KRG and PKK" (IKBY ve PKK arasındaki gerilimde neler biliyor). *TRT World*, 2 Kasım 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

²⁸ "One reported dead in fight between Kurdish groups in Iraq" (Irak'taki Kürt grupları arasındaki çatışmada bir kişi öldü). *Al-Monitor*, 14 Aralık 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

2020 yılında
Türkiye ve
IKBY arasındaki
ilişkilerde temel
noktanın güvenlik
sorunları ve terörle
mücadelede iş
birliği olarak ortaya
çıktığı ancak
ekonomik iş birliği
potansiyelinin
gündemde,
güvenliğin
ardından ikinci
sırada yer aldığı
söylenebilir.

arttırması hem Irak hem de IKBY kamuoyunda terör örgütüne yönelik farkındalığın ve tepkinin artmasına neden olmaktadır. Ancak özellikle Süleymaniye vilayetinde düzenlenen gösterilerde terör örgütü PKK üyelerinin de göstericilerin arasına karışarak gösterileri mali kriz ve temel kamu hizmetlerindeki eksiklikten ziyade sistem karşıtı bir noktaya çekmek istemesi, insanların tepkisinin yanı sıra yerleşik siyasi partilerin de terör örgütüne yönelik tepkisinde artışa neden olmuştur. Bu noktada IKBY Başkanı Mesrur Barzani'nin PKK'nın Sincar'dan çekilmediğini açıklaması²⁹ ve IKBY Başkanı Neçirvan Barzani'nin IKBY'deki PKK varlığına tepki gösteren açıklaması³⁰ IKBY yetkililerinin PKK'ya yönelik artan tepkisini gösteren somut örnekler olarak ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle terör örgütü PKK'nın, Türkiye'nin yanı sıra Irak ve IKBY'ye yönelik somut bir tehdit olduğunun daha iyi anlaşıldığı söylenebilir.

TÜRKİYE VE IKBY İLİŞKİLERİ

2019 yılının son aylarında IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ve IKBY Başbakanı Mesrur Barzani'nin Türkiye ziyaretlerinin yanı

sıra 2020 yılının başında da Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu gününbirlik Bağdat ziyareti öncesinde Başkan Barzani ve Başbakan Barzani ile telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir.³¹ Bu durum 2020 yılında Türkiye ve IKBY ilişkilerinin, Türkiye'nin Irak ile olan ilişkileri gibi ivme kazanacağını göstermiştir. Zira Bakan Çavuşoğlu ve Başkan Barzani arasındaki yılın ilk yüz yüze görüşmesi İsviçre'nin Davos kasabasında düzenlenen 50. Dünya Ekonomik Forumu'nda gerçekleşmiştir. Basına kapalı olarak düzenlenen görüşmenin ardından yapılan açıklamada; Türkiye'nin Irak ile dayanışma içerisinde olmaya devam edeceği, Irak'ın bütünlüğünün korunması gerektiği ve Irak'ın istikrarı için Türkiye'nin destek vermeye devam edeceği açıklanmıştır.³²

Görüşmenin ardından yeni tip koronavirüs hastalığının (Covid-19) neden olduğu salgının etkinliğini arttırmasıyla yüksek düzeyli yüz yüze görüşmeler durma noktasına gelmiştir. Ancak yeni normal uygulamalarının başlamasıyla Başkan Barzani, İstanbul'a gelerek Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından kabul edilmiştir.³³ Görüşmenin ardın-

²⁹ "Barzani: PKK, Sincar'dan çekilmedi". *TRT Haber*. 9 Aralık 2020. (27 Aralık 2020).

³⁰ "IKBY Başkanı Barzani'den Türkiye'nin SiHA'larına övgü: Hedefleri çok kolay tespit edebiliyorlar". *Anadolu Ajansı*, 20 Nisan 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

³¹ "Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'ndan IKBY yöneticilerine 'Irak'ın yanındayız' mesajı". *Anadolu Ajansı*, 10 Ocak 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

³² "Bakan Çavuşoğlu IKBY Başbakanı Neçirvan Barzani ile görüştü". *Anadolu Ajansı*, 21 Ocak 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

³³ "Erdoğan, IKBY Başkanı Barzani'ui kabul etti". *Sputnik News*. 4 Eylül 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, IKBY Başkanı Neçirvan Barzani'yi kabul etti.

Düşen petrol fiyatları ve mali kriz nedeniyle Bağdat ve Erbil arasındaki kaynakların paylaşımı gerilimi, ikinci düzeyde Erbil ve Süleymaniye arasında kıt kaynakların paylaşımında anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

dan Bakan Çavuşoğlu ve Barzani arasında Ankara'da bir görüşme düzenlenmiştir. Görüşmenin ardından ise terör örgütü PKK'nın IKBY'deki varlığına tepki gösterilmiştir. Bu doğrultuda Bakan Çavuşoğlu, "Kürtlerin en büyük düşmanı PKK'dır, YPG'dir ve terör örgütleridir. Bunlarla mücadelede de en çok katkıyı yine Kürt kardeşlerimizin vermesi gerekiyor. Kürt kardeşlerimizin haklarıyla ilgili gerekenleri biz her yerde söylüyoruz ama terör örgütüyle de birlikte mücadele etmemiz gerekiyor. Neçirvan'ın ziyaretinde de bunları görüştük" şeklindeki açıklaması³⁴ Türkiye ve IKBY arasındaki ilişkilerde güvenlik ve terörle mücadelenin önemini göstermesi açısından örnek teşkil etmektedir.

Bu noktada 2020 yılında Tür-

kiye ve IKBY arasındaki ilişkilerde temel noktanın güvenlik sorunları ve terörle mücadelede iş birliği olarak ortaya çıktığı ancak ekonomik iş birliği potansiyelinin gündem içerisinde güvenliğin ardından ikinci sırada yer aldığı söylenebilir. Bu noktada Türkiye'den Irak'a yapılan dış satımların %70'inin ve müteahhitlik hizmetlerinin %80'inin IKBY'ye yapıldığının tahmin edilmesi 2019 yılı rakamlarına göre 9 milyar ABD doları miktarına ulaşan dış satımda³⁵ IKBY'nin büyük bir dilimi temsil ettiği söylenebilir. 2019 yılında 12,2 milyar ABD doları olarak gerçekleşen ticaret hacminin,³⁶ 2020 yılında 18 milyar ABD doları seviyesine ulaşması; IKBY'nin Türkiye kaynaklı yapılan dış satımlardaki rakamların da artması yönünde yorumlanabilir.

³⁴ "Çavuşoğlu: Yunanistan kendine güveniyorsa masaya otursun". *Sputnik News*, 8 Eylül 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

³⁵ "Irak Ülke Profili". *T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü*, 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

³⁶ A.G.E.

2021'E İLİŞKİN ÖNGÖRÜLER

Terör örgütü IŞİD'in Irak'ta oluşturduğu toprak hâkimiyetine yönelik askerî operasyonlar ve dolayısıyla artan savunma bütçelerinin hem Bağdat hem de Erbil açısından mali etkileri devam etmektedir. Ayrıca düşen petrol fiyatları nedeniyle bütçe açığı artmaktadır ve sınırlı kaynakların Bağdat ve Erbil arasındaki paylaşım tartışması, memur maaşlarının ödenmesi konusunda toplumsal hayatı temelden etkilemiş ve sosyal hareketlere neden olmuştur. Bu doğrultuda 2021 yılı için de memur maaşlarının ödenmesindeki zorlukların IKBY'nin yumuşak karnını oluşturacağı söylenebilir. Ayrıca Duhok ve Süleymaniye'de ekonomik sebepler ileri sürülerek düzenlenen gösterilerin, mali krizin çözülmemesi durumunda benzerlerinin 2021 yılında da yaşanabileceği çıkarımında bulunulabilir.

Düşen petrol fiyatları ve mali kriz nedeniyle Bağdat ve Erbil arasındaki kaynakların paylaşım gerilimi, ikincil düzeyde Erbil ve Süleymaniye arasında kıt kaynakların paylaşımında anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına

neden olmaktadır. Bu nedenle IKBY'yi hedef alan gösterilerin 2021 yılında da düzenlenmesi Erbil ve Süleymaniye eksenindeki ayrışmanın derinleşmesine neden olabilir. Hatta Erbil ve Bağdat arasında petrol ihracatından elde edilen gelirlerin günlük 250 bin varillik kısmının SOMO'ya devredilmesi konusunda daha önce varılan anlaşmaya şu ana dek uyulmamış olması, anlaşmanın önümüzdeki dönemde de uygulanmayabileceği yönünde ciddi kuşku oluşturmaktadır. Anlaşmanın uygulanmaması ve memur maaşlarının ödenmesindeki zorlukların devam etmesi, Süleymaniye merkezli öz yönetim talebi ve ardından ortaya çıkması beklenen Süleymaniye merkezli federatif bir bölgenin oluşturulmasına yönelik popüler talepler için uygun bir zemin sunmaktadır. Bütün bu gelişmelere ek olarak Erbil ve Süleymaniye eksenindeki gerilim, IKBY hükûmeti içerisinde Erbil merkezli KDP'nin yanı sıra Süleymaniye merkezli KYB ve Goran Hareketi'nin yer alması nedeniyle hükûmet içi bir gerilime de neden olmaktadır. 2021 yılında bu gerilimin artması ihtimalinin hükûmetin dağılmasına veya işlerliğini kaybetmesine yol açacağı söylenebilir.

Süleymaniye'deki gösterilerde can kaybı yaşanması üzerine göstericiler lastik yakarak yolları ulaşıma kapadı.

**Erken seçimlerin
beklenen şekilde
6 Haziran
2021 tarihinde
yapılması Kürt
partiler arasındaki
sorunlarda
yumuşama
olmadan ikincil
bir düzeyde seçim
geriliminin de
partiler arasındaki
ilişkileri etkilemesi
IKBY ve Bağdat'taki
Kürt siyasetinin
kırılmasına neden
olacaktır.**

Diğer yandan, IKBY vilayetleri ve siyasi partileri arasında yaşanan gerilim, merkez siyasette Kürt partilerinin ayrışmasına neden olmaktadır. Örneğin Goran Hareketi, IKBY hükûmeti içerisinde yer almasına rağmen Bağdat'ta KDP ve KYB'ye muhalif bir pozisyon belirlemek, hatta IKBY'deki muhalefet partilerini oluşturan Yeni Nesil Hareketi ile birlikte hareket etmektedir. Öte yandan, KDP ve KYB, Bağdat'ta söylem düzeyinde yakın pozisyon belirlemesine rağmen IKBY içerisindeki bölgesel çıkarları doğrultusunda veya Bağdat'taki Kürt kotası olarak değerlendirilen pozisyonları elde edebilmek için birbirlerine karşı açıkça pozisyon almaktan geri durmamaktadır. Zira 2018 yılında yapılan parlamento seçimlerinin ardından, KYB'li birinin seçilmesi beklenen cumhurbaşkanlığı pozisyonuna KDP'nin Fuad Hüseyin'i aday göstermesi gibi Kazimi'nin de hükûmet kurma sürecinde bakanlıkların paylaşılması, iki partinin açıkça bir diğerinin aday göstermesi beklenen pozisyonlar için adaylarını öne sürdüğünü işaret etmektedir. Buradan hareketle 2021 yılı içerisinde yapılması öngörülen erken seçimlerin, Kürt siyasi partileri arasında yeni bir kırılmaya neden olacağı söylenebilir. Ancak buna ek olarak yeni seçim yasasının liste ortalamasına göre değil de en çok oy alanların

temsil hakkına kavuşması, tartışmalı bölgelerde veya IKBY'de Kürt siyasi partilerin bir şekilde ortak liste kurması beklentisini arttırmasına rağmen seçimlerde yaşanan rekabeti engellemeyecektir. Dolayısıyla Kürt siyasi partiler arasında tam bir siyasi uzlaş meydana gelmeden ortak liste oluşturulması, görüntü itibarıyla Kürt partilerinin ortak hareket ettiği izlenimini verecek olmasına rağmen Kürt adaylar arasındaki rekabetten dolayı Kürt oylarının etkisinin azalmasına sebep olabilir.

Ancak erken seçim konusunda Irak kamuoyundaki tartışmalar doğrultusunda seçimlerin erteleneneğine yönelik beklentiler bulunmaktadır. Bu beklentileri boşa çıkaran bir şekilde Irak Başbakanı Seçim İşleri Danışmanı Abdul Hüseyin el-Hindavi "seçimlerin ertelenmesini gerektiren bir neden olmadığını ve erken seçimlerin yapılabilmesi için bütün şartların uygun olduğunu" açıklamıştır.³⁷ Erken seçimlerin beklenen şekilde 2021'de yapılması, Kürt partiler arasındaki sorunlarda yumuşama olmadan ikincil bir düzeyde seçim geriliminin de partiler arasındaki ilişkileri etkilemesi IKBY ve Bağdat'taki Kürt siyasetinin kırılmasına neden olacaktır. Zira KYB'li IKBY Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani'nin bütçe konusunda Bağdat'ta gerçekleştirdiği görüşmelerde Süleymaniye böl-

³⁷ "Iraq government: 'No reason to postpone early elections'" (Irak hükûmeti: 'Erken seçimlerin ertelenmesine gerek yok'). *The Baghdad Post*, 2 Ocak 2021. (Erişim Tarihi 2 Ocak 2021).

Sincar'da terör örgütü PKK'ya bağlı olarak faaliyet gösteren YBŞ ve YJŞ'nin dışında HPG, YPG ve YPJ'ye bağlı teröristler de bulunmaktadır.

gesine özel bir önem göstererek Bağdat'taki siyasi taraflardan, Erbil ve Süleymaniye geriliminde Süleymaniye lehine destek istediği iddia edilmektedir. Bu taleplerin merkezî siyasette bir karşılık bulmasının, Erbil'in Bağdat'ta zayıflamasına ve Süleymaniye'nin öz yönetim ve yeni bir federatif bölge oluşturma çabalarına doğal siyasi desteğin ortaya çıkmasına sebep olacağı söylenebilir.

Ülkede ve IKBY'de siyasetin ve mali krizin ortaya çıkardığı gerilimlerin yanı sıra güvenlik konusunda da terör örgütü PKK'nın varlığı nedeniyle yeni sorunlar ortaya çıkmaktadır. IKBY'ye bağlı Peşmerge güçleri ile PKK arasında çıkan çatışmalar sonucunda hem Irak hem de IKBY'deki siyasetçiler, terör örgütüne tepkilerini dile getirmiştir. Bu noktada hareket alanı kısıtlanan terör örgütünün her bir eylemi, bölgede tepki çekmesine neden olacaktır. Hatta bu doğrultuda Irak Savunma Bakanı Cuma İnad'ın "ülkede meydana gelen terör saldırılarının en büyük nedeninin güvenlikteki ihmalkârlıktan kaynaklandığını" belirtmesi³⁸ federal ve federatif yönetim arasında ortak gözlem ve koordinasyon merkezlerinin faaliyetlerinin artırılabilirliği yönünde ipucu vermektedir. Buna ek olarak, Irak'ta güvenlik ve istikrar durumunun

kalicılaştırılması amacıyla Irak'ın başta Türkiye olmak üzere komşu ülkeleri ile iş birliğini geliştirilmesi konusu 2021 yılında bir itici güç oluşturacaktır. Hatta 2020 yılının son günlerinde Bakan İnad'ın Ankara'yı ziyaret ederek Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar ile ikili ve heyetler arası görüşmelerin gerçekleştirilmesi bu durumun somut örneğini sunmaktadır.³⁹ Zira görüşmenin ardından T.C. Millî Savunma Bakanlığından yapılan açıklamada Bakan Akar tarafından "Türkiye'nin başta Irak olmak üzere tüm komşularının siyasi birliği ve toprak bütünlüğüne saygılı olduğu, Irak yönetimi ile terörle mücadele konusunda oluşturulan koordinasyondan duyulan memnuniyet ve bunun devam etmesinin önemi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin asil milletimizin ve sınırlarımızın güvenliğini korumadaki ve terör belasına son vermekteki kararlılığı" ifade edilmiştir.⁴⁰ Gerçekleşen bu görüşme ile 2021 yılında da iki ülke arasındaki koordinasyon ve iş birliğinin sürdürülmesi yönünde siyasi iradenin ortaya çıktığı yorumunda bulunulabilir.

Bu noktada Türkiye, Irak ve IKBY ilişkileri bağlamında Sincar'ın statüsüne ilişkin yapılan açıklama için ayrı bir parantez açılması gerekmektedir. Zira

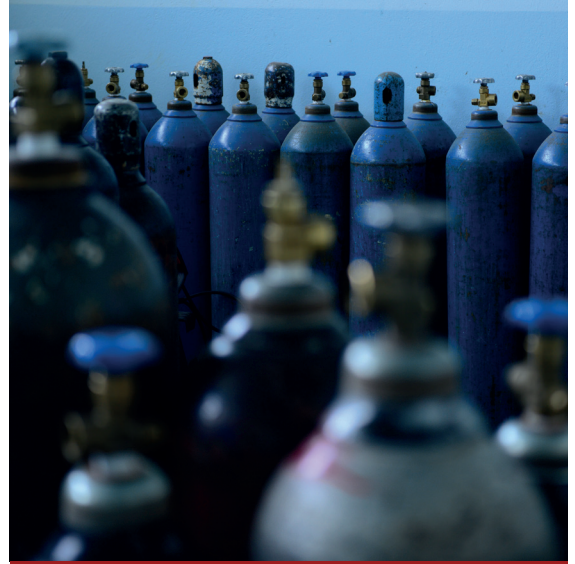
³⁸ "Irak Savunma Bakanı: Güvenlik güçlerinin ihmalkârlığı terör saldırılarına neden oluyor". *Anadolu Ajansı*, 24 Kasım 2020. (Erişim Tarihi 27 Aralık 2020).

³⁹ "Irak Savunma Bakanı İnad ile Türkiye Savunma Bakanı Akar bir araya geldi". *Iraq News Agency*, (28 Aralık 2020). (Erişim Tarihi 2 Ocak 2020).

⁴⁰ "Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar, Irak Savunma Bakanı Jumaah Enad Saadoon ile Görüştü". *Millî Savunma Bakanlığı*, 28 Aralık 2020. (Erişim Tarihi 2 Ocak 2020).

anlaşma hükümlerine göre Sincar'dan çekilmesi istenen silahlı gruplar arasında terör örgütü PKK da sayılmaktadır. Ancak terör örgütü PKK'nın Sincar'daki yapılanması içerisinde yer alan ve Yezidilerden oluşan Şengal Direniş Birlikleri (YBŞ) ile Yezidi kadınlardan oluşan Şengal Kadın Savunma Birliklerine (YJŞ) ilişkin özel bir hükmün bulunmaması anlaşmanın terör örgütünün Yezidi uzantıları hakkında muğlak kalmasına neden olmaktadır. Zira PKK'nın Sincar'da bulunan uzantılarından YBŞ'nin tek başına yaklaşık 3.000 kişilik silahlı terörist kadrosuna sahip olduğu iddia edilmektedir.⁴¹ Sincar'da terör örgütü PKK'ya bağlı olarak faaliyet gösteren YBŞ ve YJŞ'nin dışında HPG, YPG ve YPJ'ye bağlı teröristler de bulunmaktadır. Diğer bir yandan ise terör örgütü PKK'nın Sincar'daki siyasi uzantısı olan Yezidi Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin (Hizb el-Hurriye ve Demokratiye el-Yezidi – PADE / Partiya Azadi Demokrasiye Ezidiyan) faaliyetlerine ilişkin anlaşmada herhangi bir hüküm yer almamıştır. 2016 yılında TEVDA (Tevgera Demokratiku Azada Ezidiyan / Ezidi Demokratik Kurtuluş Hareketi) ve Özgür Ezidi Topluluğunun (Komeleya Ezidiyan Azad) birleşmesi ile oluşturulan PADE ise 19 Nisan 2017 tarihinde Irak makamlarınca siyasi parti olarak tescil edilmesine rağmen üyelerinin PADE'nin KCK şemsiyesi altında faaliyet yürüttüğünü alenen dile getirmesi ile terör örgütü PKK ile olan organik bağı açıkça görülmektedir. Bu noktada Irak ve IKBK makamları tarafından terör örgütü PKK'nın varlığının tamamen sonlandırılmasıyla Türkiye açısından önemli bir sorun çözülebilecektir.

Irak'ta varlık gösteren terör örgütlerinin ortaya çıkardığı sert güvenlik sorunlarının yanı sıra Covid-19 salgını nedeniyle güvenlikleştirilen sorunların 2021 yılında da sürmesi

Yeni tip koronavirüsün etkilediği Süleymaniye vilayetinde salgınla mücadele edilmesine yetecek ekipmanın olmadığı iddia edildi.

beklenebilir. Zira Irak toplumunun büyük bir kısmının Covid-19'u geçirerek toplumsal bağışıklığın arttırdığı iddia edilmesine rağmen hastalığın ve salgının ilerleyeceği süreç hakkındaki belirsizlik, Irak'ın da hastalık açısından geleceğinde belirsizliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu belirsizliğin ortaya çıkabileceği sorunların azaltılabilmesi için Türkiye'nin Irak⁴² ve IKBK'ye⁴³ yaptığı tıbbi yardım, Irak'taki istikrara verdiği önemin somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bu noktada 2021 yılında da Türkiye'nin Irak ve IKBK ile olan ilişkilerinin ivme kazanması beklenebilir. Zira IKBK kamuoyunda da terör örgütü PKK'nın IKBK'nin bütünlüğüne bir tehdit olarak tanımlanması ve terör örgütüne karşı tepkinin artması nedeniyle Irak ve IKBK güvenlik kurumları ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin koordinesinin artacağı söylenebilir. Bu doğrultuda ortak askerî operasyonların da gündeme gelebileceğini ifade etmek yanlış olmayacaktır.

⁴¹ Yezidi forces form alliance against IS" (Yezidi güçler İŞİD'e karşı ittifak kurdu). *EzidiPress*, 31 Ekim 2015. (Erişim Tarihi 28 Temmuz 2020)

⁴² "Türkiye'den Irak'a tıbbi yardım". *Anadolu Ajansı*, 1 Temmuz 2020. (Erişim Tarihi 2 Ocak 2020).

⁴³ "Türk Kızılaydan koronavirüsle mücadelede Erbil'e 30 bin maske yardımı". *Anadolu Ajansı*, 19 Mart 2020. (Erişim Tarihi 2 Ocak 2020).

NOTLAR

[illegible]

www.orsam.org.tr

[orsamorgtr](https://www.facebook.com/orsamorgtr)